

APIE RŪMŲ MENININKUS

SKAITINYS SAVAITEI / 2023 12 17-24

Giedrius Kuprevičius

Ar tokie esame? - klausimas kirba paeiliui klausantis Josepho Haydno kūrybinių, rastų į vieną dėžę sudėtuose 160-se CD. Toji muzika tikriausiai buvo tuomet publikos klausyta gana atsainiai (pav. trio sonatos iki XVIII amžiaus populiariam daugiastygiui baritonui, altui ir violončelei), nes vargu a dvaro rūmų, rezidencijų ar prašmatnių namų salėse susirinkusi publika galėjo girtis specialiu muzikiniu išprusimu. Štai ką tik išklausėme tris Haydno koncertus fortepijonui su orkestru. Tokie smagūs, malonūs, jaukūs, galantiški, tačiau aiškiai saloniniai kūriniai, kuriuose daug gražios, gerą prasmę foninės muzikos, skirtos susirinkusių ponių ir ponų maloniam bendravimui. Tiesa, toji muzika surašyta itin profesionaliai, kompozicijų visuminė kokybė trykšte trykšta iš visų taktų, ypač iš lėtųjų koncertų dalių. Haydnas buvo rūmų kompozitorius tikriausiai visą gyvenimą, kaip ir dauguma kitų tos ir kiek vėlesnės epochos muzikos kūrėjų. Net romantikai – gal nesuklysiu taip sakydamas, gyveno patogiai, buvo pasiturinčių ir muziką visaip mylėjusių globojami bei remiami. Chopinas liko istorijoje kaip tikras „salonų liūtas“, ir tik bolševikai jam prirašė revoliucionieriaus etiketę. Juoksitės -buvau rūmų kompozitoriumi ir aš! Kuomet prie Dirbtinio pluošto gamyklos Kaune jos kultūros rūmuose susibūrė Jaunimo muzikinė studija (vad. Stanislovas Rubinovas), o aš rašiau šiam sambūriui specialius muzikinius veikalus, įėjimui į tuo rūmus reikėjo leidimų. Tad man ir buvo išrašytas su tokiu tekstu: „Vardas, pavardė: Giedrius Kuprevičius; pareigos: rūmų kompozitorius“. Dar kažkur namų archyve gal rasis...O dabar? Kas, tarkim Kaune yra rūmų, dvaro menininkai? Kas juos remia, palaiko, kam jie savo menais tarnauja? Ar visa Kauno - Europos kultūros sostinės turinį kuravusi komanda nebuvo lojali rūmams? Ar dabar rasis Kaune nepriklausomų rūmams (dvarui) menininkų? O Maironis ar buvo rūmų poetas ir ar Juozas Gruodis tarnavo dvarui? Kokia rakštis Kaunui buvo „Vilkolakio“ teatras ar Modrio Tenisono pantomimos trupė? Net tokia iš repertuaro keistomis aplinkybėmis dingusi operetė „Kipras, Fiodoras ir kiti“ Kaune pasirodė dirginanti. Ar kur kas kur šiuos nepatogius klausimus viešai gliaudė, narstė, svarstė? Po galais, kokį neįdomų ir nuobodų gyvenimą sukūrėme aplinkui, kai naikindami „sovietinį dvarą“ nejučia sukūrėme naują, infantilią ir naujų laikų dvarui patogius menus kuriančią, dosniai dvariškių, dabar jau ne savo, o įvairių fondų lėšomis remiamą dvaro menininkų kartą? Simptomatika: Haydnas, siekdamas apginti savo ir kolegų muzikantų akivaizdžiai pažeistas teises sukūrė išpūdingą protesto būdą – taip vadinamą „Atsisveikinimo simfoniją“ (nr.45, fis-moll), kurios pabaigoje, vienas po kito nustoję groti, muzikantai gesina savo pulto žvakes ir palieka sceną. Dabar gi šią „protesto simfoniją“ (beje, pasiekusią tikslą – orkestro dalyvių reikalavimai buvo patenkinti) esame pavertę smagia rūmų pramoga – muzikantai gesina žvakes ir palieka sceną... palydėdami senuosius metus. Šilta, malonu, saugu. O jei kas ir „iššoka“ su kokia nepatogia akcija šonan, tuoj aukštuomenės erzeli sukelia, fondams sau kelią uždaro...

...Ek, apsižvalgau aplinkui ir girdžiu Faustą Kiršą godojant 1933 metais poemos „Pelenai“ trečiojoje giesmėje:

*„Maironis didelis – kardu kovot užgynė;
Bet kas nuo mūs širdžių kovos liepsnas nutrynė?“*

